

ACC. NR M. 13509:1-11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne*

Upptecknare: *Jöns Andersson Kyrkrednings*

Härad: *Båva*

Berättare: *"*

Socken: *Esarp*

Berättarens yrke: *lantbr.*

Uppteckningsår: *1954*

Född år *1883* i *Lund*

Hemmets prydnade. s. 1-5.

LUF 49.

Bröllop och bröllopsveder. s. 6-9.

" 52.

Lekar. s. 10-11.

" 55.

Skriv endast på denna sida

Hemmetts prydnad.

Hövning, i hemmet brukades endast till Pingst
 & Midlommas samt vid farsidjefester, då lösn
 surkor placerades i hörnen av rummen, kring
 högrätt vid bordet o. t. c. Huvudsaken var mest
 av bok, björk, bägge cyren. I sin barndom brukade
 de man varje morgon stå sjörand på golvet i
 vardagsrum & kök, samt däröfver på koelrat
 ene eller buxbom. Vid begravnin ströddes gol-
 vet med gran eller cypress, varmed även vägg-
 arna i likrummet kläddes. Orsaken till att
 man strödde sand på golvet var därför att
 folket alltid behöll sina träskor på inomhus.
 Golven sågades & sandades varje morgon och
 skerades vanligen en gång i veckan. I fönrum-
 men hade man skurade brädgolv med tras-
 mattor på, vilket senare även dagligrummet
 fick. Först var det ofta tegelgolv i dagligstuga, i

L. 49

1.

L. 49
1.

höket ofta tegel- eller gråstensgolv.

Väggprydnader.

I början av 1890-talet kom bruket att tapasera väggarna, men allmänt i gårdäven som att pryda väggarna med bordes och tavlor. Tavlor till födelsedagar, ritade av någon konstnär i orten, hade länge funnits, liksom s.k. likbrev till minne av avlidna familjemedlemmar. De första väggprydnaderna var vanligen oljefärgade, ofta utan ram och med religiösa motiv, mannens & kvinnans ålder, kronor & familjen m. fl., som köptes av gårdföreläggare.

Bordes- & skåpprydnader.

Bordeser breddades i början bara till helgdagar & vid festliga tillfällen. Det var hemvävda dukar, mest s.k. diälldukar, men även bomullsdukar av olika färg & mönster samt sydda sadana. På skåp & byråer hade man gjordbilder

24. 11. 49
47

Vid familjefester pryddes bordet med blommor, pinglade småröstar, tårter, speltkakor, krokan mm. Spisar. Den vanligaste spisen i köket var den mer eller mindre öppna, senare järnspisen.

I dagligtugan var det sällsynt och senare sällsynt i övriga rum var det sällsynt eldstad, eller kakelugn för.

Belysning.

Den första lampan var en tranlampan en s. k. "dalla", en trästäng med fot och en rund träskiva på vilken stod en beställd "dalla" man hällde tran och som hade en veke i kanten. På 70-80 talet kom fotglödlampor, allmänt i bruk, som med tiden förbättrades och blev allt större. Omkring 1910 lösgjorda el-ljus införas på ett annat ställe, men blev allmänt först på 30-talet.

Blommar. Huskurna blommar i vaser
kom i bruk, först omkr. 90-talet, men bruket
blommar hade man länge, brukat ha i
fönstren. Det var inte så många olika so-
ter, nämligen aloe, myrten, blodsdrupp, bal-
samin, samt senare: palasgeria. Stickingar
fick man av grannar & vänner. Att det skulle
vara tillräckligt att stjäla dem, har jag ej hört,
men tacka för dem, skulle man ej, ty då
blev det ej till med dem. Detta säger man
änner, fast nu tror man ej på det.

Harde prydnader: Vid jul brukade man
ofta ha hemmagjorda kalmarbonor. De
var formade av ståtträd, som virades med
strå av råghalm & pryddes med papper och
pappersblommar, burlor m m. Jag har även
sett bonor, virade med baljor av bruna bönor,
varvid insidan vänts ut. Av baljor formades också
stjärnor & figurer.

M.F.49/5

Man brukade också förfärdiga sykosger,
syksin askar m.m., som man klistrade
inöckor & muskostrol på.

Det här skildrade gällde i regel samtliga all-
mogehem, så långt jag kan minnas. Att man
deminiserar av hemmen, ej gått lika fort på
alla ställen, är ju klart. Man kan det fin-
nas ett eller annat allmogehem med stuebord
& bänkar i kök och där det även ^{finns} det gamla
lä möbler kvar. Detta kan vara där ägaren
är gammal, men så snart stället får ny äg-
are, försvinner allt det gamla.

Bröllop och bröllops seder.

Täldre tid, såväl som nu är det vanligen
brudgummen, som får in bruden i kyrkan.

Före var det oftast vigd i hemmen, samt
sed att brudparet visade sig i kyrkan, på
följande söndag, iklädda sin bröllopsståsa.
Kommerna förrättas vigseln i kyrkan.

Att man lånade vigselring, htr jag ej hört.

Man brukade förs i tiden ha slöta ringar av
silver. Det har alltid brukats till vardags,
att ha s. k. besparingsringar, av billigare
metall, men till det seddet liknande vig-
selringen. "Sporsöl" har jag aldrig hört talas om
Ej heller blomhållare.

Vid bröllopsmiddagen placerades brudpa-
ret förs i högättet, d. v. s. vid ömse änden av bän-
ket. Prästen till höger om bruden, värdfolket till
vänster om brudgummen, så närmaste släkter

Luf 52

L. 13. 13. 52.
x.

efter äldes, samt vänner & grannar, efter äldes och värdighet. Det var vanligt, för, att låta "truga" sig. De vanligaste maträtterna i äldre tid, var: fisk-soppa, med fiskadellen & sviskan i, och ätt med pepparsotsås, könsstekt, tårta, speltkaka, kocken samt flera slags kembakta & småröd.

Meriken spelade då någon ny rätt bass in.

Att lämna mat kvar på tallriken, hörde inte till god ton, utan tvärs om.

Att man vid bröllops samlade in gåvor till brudparet, har jag ej hört, inte heller till präst eller kyrkskrå.

Dans förekom alltid, man dansade, vals, polka, mamerke, samt skänk kallitj. Dansen öppnades av brudparet. De flesta vanliga gästerna skulle dansa med bruden. Att dansa kronan av bruden, gick till så att man dansade en polka eller galopp, så våldsamt att honnar föll av.

Att ungdomen skulle bilda "sänglag" eller följa
brudparet till säng, har ej förekommit i vår trakt.
Brudparet brukade "samma" d. v. s. resa från bröl-
lopsfesten så oemärkt, ^{och} till sitt nya hem, utan att
taga avsked av gästerna.

Den vanligaste färgen på brudklädningen var
svart, med vit stöja, men ombr. sekelstiftet
böjde den vita bliva allmän.

Brudkronan var vanligen av myrten.
Någon brudkrona har ej funnits i kyrkan
här. Bruden hade både krona o kran, men
var hon med barn, hade hon bara kranen.

Det har alltid, särskilt före i tiden, ansetts
som en skam om kvinnan var med barn
före bröllopet. Att bruden skulle ha lånat plagg
eller en peng i skön, har jag inte hört omtalas.

Som brudklädeska var det vanligen sömmerskon
som sytt klädningen, eller någon annan kvinna i

ACC. N:R M. 13509:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

socknen, med vana och färdighet kånfös,
som antitvadar. Bruden kluddes i hemmet.
Det brukades ofta sesas ärepostar, fast ej av skuz
lade granar eller ljöskaas, peetar av fluggor o vimp
lar, kvelörta lyddor, blommar o grönt. Det var
lyns enydomar som beste äreposten.
Sedan att komma med "kockalörinne", eller
"ljöskadisaqningen" i samband med lysningsda:
garna, har jag ej hört antalas.

LL1551

X

Lup 55

Leksar.

Av de i frågelistan nämnda lekarna, har jag endast hört uttrycket "ficka fyshä". Detta var egentligen ett spel om pennningar, som de manliga ungdomarna föredro tiden med om söndags- och middagsarna på sommaren. Man lade slantar på marken, på ett ställe där den var fast och jämn, slog på den med en liten rund sten av 3-4 cm. storlek. Den som fick mest ut att vända sig vid slaget, vann det samma.

Man brukade även leka och tävla på flera sätt såsom brottning, dugkamp, kapploppning etc. Man slog "krok i kas", vilket gick så till att ett par pojkar lade sig på ryggen, med benen åt motsatta håll och krockade samman högra armarna, sen sträckte man upp höger ben och krockade samman dem. Den som kunde

pressa på medtävlaren så att han slog en
baklänges knullbytta, som tärningen.

Att laga varandra upp på styva "harvi", gick till
så att en pojke lade sig på ryggen på marken och
knäppte samman händerna under nacken
gjorde sig styv i kroppen, en annan pojke
ställde sig gränslös över hans ben och lyfte
upp dem och knäppte samman sine händer
under till samt försökte så att pressa upp
medtävlaren, vilket ej alltid lyckades.

Fog har hört de gamla berätta att ungdomen
svallade sig stundom med att "svänga seempå"
två och två fattade varandra i händerna och
svängde seempå på ~~den~~ landsvägen, stundom
ända från den ene byn till den andra.

Alla sådana lekar och tärningar, upphörde på
1890-talet, tivoliern började dra ungdomen
till sig.

4. 10. 1897
5-97
1902